

El SUT i una conversa al llarg del temps

Taula de Canvi em va demanar una visió d'Alfons Comín en la seva etapa de vinculació al SUT (Servei Universitari del Treball). Potser es buscava l'afinitat pel fet d'haver estat jo un dirigent fugaç del SUT (cap nacional de propaganda) aprofitant el meu any de residència a Madrid, infiltrat en aquell departament del SEU, per encàrrec especial de l'organització a la qual jo pertanyia, a la qual també pertanyia Alfons Comín: el Front d'Alliberament Popular (FLP). La veritat és que aleshores la meua visió del SUT i la de

«Comín diferien en una cosa fonamental. Per mi el SUT era una possibilitat instrumental de crear una organització estatal del FLP (com es va aconseguir a partir del camp de treball de Matapozuelos a la primavera del 1960) i per Comín el SUT propiciava una trobada dels estudiants i els treballadors, una trobada no instrumental, una trobada «comunió» o, en el pitjor dels casos, educadora sobre les condicions de vida reals de la classe obrera. No era l'únic antagonisme amb Comín. Els més joves del FLP, des de la nostra escassa plataforma universitària de Barcelona, la NEU (Nova Esquerra Universitària), pledejàvem amb Comín, Joan Gomis, Urenda o González Casanova a la recerca d'una definició obertament marxista i una organització partidista, més enllà del caràcter de moviment o front obert que impulsaven els senyors, més savis sens dubte que nosaltres i amb més distància crítica. Nosaltres érem uns teòrics de dinou anys educats per les traduccions argentines. Comín, Urenda o González Casanova venien de més lluny i estaven en estat de perpètua esperança; no ho hem d'oblidar: eren cristians. Malgrat els enfrontaments d'aleshores, malgrat una certa fredor madura, correctiva de la nostra descaradura teòrica, nosaltres respectàvem aquell grapat de «ciervistes» dotats d'un llenguatge i gairebé una entonació comuns. Cada tribu té el seu llenguatge i el seu gramàtic. El gramàtic «ciervista» per excel·lència era Alfons Carles, veu i entonació, poètica de nou cristianisme, Péguy, Marcel, Bernanos, Mounier i el marxisme com un espectacle èpic. Va ser Comín qui em va recomanar la lectura de Malraux el 1958, armat amb aquella seguretat ideològica que li prestava el gran Mounier: «La dramàtica cristiana i la dramàtica revolucionària tenen una resposta a donar i un avenir a oferir allí on el nihilisme refusa la resposta i desvalora la promesa.» Enfront del nihilisme subjacent en el feixisme, enfront de l'«edat del menyspreu», la promesa i la resposta, la dramàtica cristiana i la dramàtica revolucionària. Era creïble. Sobretot si Comín ho deia amb aquells ulls acabats de sortir, diríem, d'una audiència amb l'Esperit Sant. Gran seductor de consciències, perpetu germà gran, ha estat l'animal més creïble que he conegut, i quan ara miro de recuperar-lo per un motiu tan concret com la seva relació amb el SUT, descobreixo que per a mi Comín va ser per sobre de tot una imatge guadianesca, una llarga conversa fragmentada al llarg de vint-i-dos anys, no una conversa fonamental ni per a ell ni per a mi, però sí una conversa que m'ajuda a saber per què a vegades vaig estar pendent de la seva opinió per saber per què pensar de mi mateix. Ja he dit com va començar la conversa sobre el tema del SUT. Comín veia en l'experiència del treball manual una possibilitat «comunicacional» total en si mateixa. Comín era gairebé enginyer quan jo era un incipient estudiant de Filosofia i Lletres i vaig atribuir a la seva maduresa biològica i a la seva «ineficàcia testi-

monialista» aquella posició. Comín tenia aleshores un Pepito Grillo habitual, un altre enginyer de cognom Méndez que s'aixecava a cada conferència que donava per acusar-lo, afectuosament, de testimonialisme i ineficàcia.

La conversa prossegueix un any després quan un grup de militants de la NEU proposem un esquema teòric i organitzatiu als nostres «grans», esquema que redactem fonamentalment Miguel Ruiz, Angel Abad i jo i que van rebutjar fonamentalment Joan Gomis, Comín, Urenda, González Casanova, Oriol Bohigas (el físic nuclear) i Xavier Folch, aleshores a la NEU. El xoc va ser dur i arrogant amb Urenda, perquè Urenda és un esplèndid exemplar humà dur i arrogant, i en canvi va ser tou, gairebé confidencial, amb Comín, intransigent en el fons de la disputa, però repartint indulgències plenàries amb el somriure, els ulls i les mans de pianista. Una segona part d'aquest episodi va ser el dia que vaig anar a dir-li que deixava el FLP i me n'anava al PSUC, a l'hivern 1960-61, endut per l'evidència que tots plegats utilitzàvem una ètica anticomunista per amagar-nos les conclusions a què ens portaven les nostres anàlisis reals. Jo utilitzava aleshores Urenda per barallar-me i Comín per confessar-me (pocs mesos després coincidiria amb Urenda a la presó i vaig tenir ocasió de comprovar la seva entesa humana i política), i a aquella confessió de trànsfuga polític Comín em va oposar la no pluralitat cultural i filosòfica dels comunistes, el contrast amb l'assaig de convivència entre marxistes i cristians que havíem iniciat al FLP, encara que ja he remarcat que estava afectat per l'advertència de Mounier: «Tothom qui no és profeta ni cap de partit busca el seu lloc, en turment perpetu, entre la zona del testimoni i la de l'eficàcia.» Per mi Comín, aleshores, vivia a la zona del testimoni.

Tornem a parlar anys després. Ell s'havia convertit en director literari i jo en un periodista ex-presidiari, amb una certa sensació d'acorrallament professional i polític. No en va Sánchez Montero ha escrit a propòsit de Claudín i Jorge Semprún: «...fugint del subjectivisme, aquesta pedra en la qual hem ensopegat més d'una vegada, amb perjudici greu per al partit, els camarades Claudín i Federico Sánchez han caigut en l'extrem oposat, en l'objectivisme, igualment perniciosos, i insensiblement s'han decantat cap a posicions que, al meu parer, no són ja les nostres». En canvi Comín estava concretament esperançat, més concretament esperançat que mai, perquè movia i era mogut, movia la llarga marxa de les bases cristianes cap a l'esperança marxista i era mogut per aquesta llarga marxa.

Allò que al FLP havia estat assaig general de convivència, sorpresa davant la possibilitat de coincidència en un nou humanisme, es materialitzava en un ampli moviment internacional de coincidència en lluita clarificadora amb l'enemic comú del materialisme neocapitalista. Recordo aquella conversa i la traduiria exactament dient

que jo parlava amb Philippe Marlowe i Comín amb un Aliosha Karamazov a punt d'anar-se'n a la guerrilla.

Hi ha després frases espaiades que esquitxen uns quants anys, converses puntuals sobre temes editorials, i sempre per part meua una tendència al cinisme marlowià, com si la puresa de sant Tarsici excités en mi un centurió romà, això sí, incruent. Quan es va produir el «cas Padilla», em va sorprendre que Comín prengués partit tan decididament, no pas contra Padilla, sinó contra els qui, segons ell, posaven objectivament en perill la imatge de la revolució cubana. Aquell era un Comín molt proper a l'anàlisi lukácsiana de l'apologia indirecta. Era un Comín històricament eficaç per tots quatre costats. Comín havia coincidit a la presó amb la plana major del que després seria Bandera Roja. Tal vegada allí va descobrir definitivament que era possible la síntesi de la «tercera força» a què es referia Mounier, que ja es podia integrar en un marxisme madur, autocrític, dubtós del seu propi dubte, un marxisme creatiu davant l'evidència de la no existència de models. Per això Comín va militar a Bandera Roja, un grup polític *de campo y playa*, influït pel muntanyisme de Che Guevara i pel litoral planer de Palmiro Togliatti, grup al qual Alfons Carles Comín va aportar les obres completes de Mounier sense que desentonessin. El 1974, en el transcurs d'una reunió clandestina a París, Carrillo em va preguntar què opinava jo dels «...de Bandera Roja». No era una consulta fonamental, sinó un element més d'una enquesta que Carrillo ja tenia sens dubte avaluada abans de començar-la. Jo li vaig parlar sobretot de Comín i de la importància que tenia la coincidència entre marxistes i cristians dintre d'un partit com el comunista i em vaig sorprendre a mi mateix corregint el meu discurs inicial de nounat militant polític del FLP. Ja no apreciava exclusivament el paper instrumental d'aquesta convivència, sinó l'essencialitat revolucionària d'un projecte històric comú per a les dues forces espirituals que han de canviar el món, suposo que per a bé o per a millor. El dilema de Sartre, «o socialisme o barbàrie», ja és insuficient i es resol en una superació solidària a la qual són molts els convocats: contra la barbàrie.

Ja som tots dos comunistes i tornem a parlar amb una certa naturalitat i comoditat, sorpresa per les evidències successives que Comín no solament s'ha carregat d'eficàcia marxista, sinó també de conveniència tàctica. Hi ha gairebé un últim fragment de conversa que tracta del tema de com fer política. De per què els comunistes estem fent política com qualsevol altra formació política, per què tenim polítics que són gairebé un calc dels altres polítics. Comín adverteix els perills de l'hiperpoliticisme formalista, però també els de l'essencialisme bunkerista i simplificador. No era ni un profeta ni un cap de partit i, per tant, en turment perpetu, com havia escrit Mounier, buscava un lloc entre la zona del testimoni i la de l'efi-

càcia. Anomenava Mounier *testimoni* una ètica essencial que s'assembla molt a una estètica no menys essencial, una ètica que recorre la història disfressada d'antítesi i fa possible el canvi i posa en qüestió, sempre posa en qüestió, el que ja és assumit, per més recent o aparentment positiu que sigui.

La nostra conversa acaba durant una reunió del comitè central, i no va ser una conversa exactament amable. Era un Comín agredit per la malaltia i per la realitat d'un procés polític que en el fons el disgustava èticament. Era un Comín a la defensiva. El mal fosc no li va donar temps d'encapçalar la reacció ètica que sens dubte necessita l'esquerra espanyola. Un dia o altre l'hauria armada, n'estic segur, des d'aquesta ètica essencial que sempre se solidaritza amb els qui són assassinats a les novel·les policiaques i amb els receptors de política en la història. Descobreixo que la meua conversa guadianesca amb Comín buscava un punt de referència moral, i fins al cap de molts anys d'haver-lo conegut no vaig descobrir que Alfons Comín era bàsicament un punt de referència estètic. Era *l'homme revolté* més ambiciós d'esperança que he conegut. Seguint Mounier, promovia aquesta «...segona revolució encoberta, la que a més d'una situació econòmica i col·lectiva ens tornarà alhora aquesta virtut interior que dona autoritat, independència, llibertat respecte a les coses».

Manuel VÁZQUEZ MONTALBÁN